

Besluit van tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving in verband met de uitvoering van het zevende Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, nr. WJZ....., gedaan mede namens de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat;
Gelet op Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (PbEG 1991, L 375) en de artikelen 4.3, eerste lid, aanhef en onder b, van de Omgevingswet;
De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van nr.);
Gezien het nader rapport van Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van, nr. WJZ....., gedaan mede namens de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Het Besluit activiteiten leefomgeving wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 4.807, eerste lid, onderdeel b, wordt "artikel 2, onder a, van de bio-verordening" vervangen door "artikel 3, onderdeel 1, van de bio-verordening".

B

Artikel 4.1187, tweede lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel b, vervalt "of".
2. Aan het slot van onderdeel c wordt de punt vervangen door een puntkomma en wordt na de puntkomma "of" toegevoegd.
3. Na onderdeel c wordt het volgende onderdeel toegevoegd:

d. grasland en bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden, in de periode van 1 januari tot en met 31 januari als het gaat om vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is.

C

Artikel 4.1188 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt "15 februari" vervangen door "15 maart".
2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:
 - a. Aan onderdeel a wordt na "31 augustus" de volgende zinsnede toegevoegd " en in de periode van 16 februari tot en met 15 maart".
 - b. Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel b, subonderdeel 3° door een puntkomma, wordt het volgende onderdeel toegevoegd:

c. bouwland, in de periode van 16 februari tot en met 15 maart, als hierop in hetzelfde kalenderjaar een gewas als bedoeld in bijlage IVC wordt ingezaaid, geplant of gepoot.

3. Het derde en vierde lid vervallen.
4. Het vijfde lid wordt vernummerd tot derde lid.

D

Artikel 4.1188a komt te luiden:

Artikel 4.1188a (gegevens en bescheiden: eerdere bemesting aangewezen gewassen)

Als in een kalenderjaar een gewas als bedoeld in artikel 4.1188, tweede lid, onder c, wordt geteeld wordt jaarlijks, uiterlijk op 14 februari, aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, de begrenzing van de locatie waarop het gewas wordt geteeld, verstrekt.

E

In artikel 4.1194 wordt "bedoeld in afdeling 2.2" vervangen door "bedoeld in artikel 2.8".

F

Na artikel 4.1194 wordt het volgende artikel ingevoegd:

Artikel 4.1194a (bodem: telen van rustgewassen)

1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest uitsluitend op of in de bodem gebracht als op landbouwgrond op zandgronden of lössgronden per aaneengesloten periode van vier kalenderjaren, gerekend vanaf 1 januari 2023, ten minste gedurende één kalenderjaar en uiterlijk het vierde kalenderjaar, op de desbetreffende grond één van de gewassen in bijlage IVD wordt geteeld.

2. Aan de verplichting, bedoeld in het eerste lid, kan eenieder die de activiteit verricht op de desbetreffende grond voldoen, maar indien daaraan gedurende de eerste drie kalenderjaren van een periode als bedoeld in het eerste lid niet is voldaan, berust de verplichting op degene die de activiteit verricht op de desbetreffende grond in het vierde kalenderjaar.

3. Het eerste lid is niet van toepassing:

- a. voor de teelt van gewassen die meer dan vier jaar onafgebroken op een perceel staan; en
- b. voor de teelt van gewassen overeenkomstig de biologische productiemethode.

G

In artikel 4.1198 wordt "de gebruiksnormen in deze paragraaf" vervangen door "de artikelen 4.1182 tot en met 4.1197".

H

Artikel 4.1207 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt "15 februari" vervangen door "15 maart".

2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:

a. Aan onderdeel a wordt na "31 augustus" de volgende zinsnede toegevoegd " en in de periode van 16 februari tot en met 15 maart".

b. Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel b, subonderdeel 3° door een puntkomma, wordt het volgende onderdeel toegevoegd:

c. bouwland, in de periode van 16 februari tot en met 15 maart, als hierop in hetzelfde kalenderjaar een gewas als bedoeld in bijlage IVC wordt ingezaaid, geplant of gepoot.

3. Het derde en vierde lid vervallen.

4. Het vijfde lid wordt vernummerd tot derde lid.

I

Artikel 4.1207a komt te luiden:

Artikel 4.1207a (gegevens en bescheiden: eerdere bemesting aangewezen gewassen)

Als in een kalenderjaar een gewas als bedoeld in artikel 4.1207, tweede lid, onder c, wordt geteeld wordt jaarlijks, uiterlijk op 14 februari, aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, de begrenzing van de locatie waarop het gewas wordt geteeld, verstrekt.

J

Na artikel 4.1212 wordt het volgende artikel ingevoegd:

Artikel 4.1212a (bodem: telen van rustgewassen)

1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringslib uitsluitend op of in de bodem gebracht als op landbouwgrond op zandgronden of lössgronden per aaneengesloten periode van vier kalenderjaren, gerekend vanaf 1 januari 2023, ten minste gedurende één kalenderjaar en uiterlijk het vierde kalenderjaar, op de desbetreffende grond één van de gewassen in bijlage IVD wordt geteeld.

2. Aan de verplichting, bedoeld in het eerste lid, kan eenieder die de activiteit verricht op de desbetreffende grond voldoen, maar indien daaraan gedurende de eerste drie kalenderjaren van een periode als bedoeld in het eerste lid niet is voldaan, berust de verplichting op degene die de activiteit verricht op de desbetreffende grond in het vierde kalenderjaar.

3. Het eerste lid is niet van toepassing:

- a. voor de teelt van gewassen die meer dan vier jaar onafgebroken op een perceel staan; en
- b. voor de teelt van gewassen overeenkomstig de biologische productiemethode.

K

Na artikel 4.1213 wordt het volgende artikel ingevoegd:

Artikel 4.1213a (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)

Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift worden de artikelen 4.1200 tot en met 4.1212a niet versoepeld.

L

Na artikel 4.1218 wordt het volgende artikel ingevoegd:

Artikel 4.1218a (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)

Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift worden de artikelen 4.1214 tot en met 4.1218 niet versoepeld.

M

In bijlage I, onderdeel A, wordt in de begripsbepaling van "biologisch geteelde gewassen" "Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake biologische producten en etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2092/91 (PbEU 2007, L 189)" vervangen door: "de bio-verordening".

N

In bijlage I, onderdeel B, wordt in de begripsbepaling van "bio-verordening" "Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake de biologische producten en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2092/91 (PbEU 2007, L 189)" vervangen door "Verordening (EU) 2018/848 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad (PbEU 2018, L 150)".

O

Na bijlage IVB worden achtereenvolgens de bijlagen 1 en 2 bij dit besluit ingevoegd.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,

Bijlage 1, als bedoeld in artikel I, onderdeel O

Bijlage IVC bij de artikelen 4.1188 en 4.1207 van dit besluit (gewassen vroege teelten)

- Aardappelen vroege soorten
- Grasland
- Graszaad
- Lupine
- Peulvruchten
- Plantuien
- Tijdelijk grasland
- Winterkoolzaad
- Wintervlas
- Zomertarwe
- Wintergranen
- Suikerbieten
- Zomerprei
- Zomerbosui
- Vroege sluitkool
- Bloemkool
- Knoflook
- Lelie
- Dahlia
- Flesia
- Gladiool
- Zantedeschia
- Voorjaarsbloeiërs
- Aardappelen (consumptie, poot en zetmeel)
- Andijvie
- Anijs
- Asperge
- Blauwmaanzaad
- Bloemkool
- Boerenkool
- Bospeen
- Broccoli
- Dille
- Haver
- Kervel
- Komijn
- Koolrabi
- Paksoi
- Peterselie
- Prei (zaai en productie)
- Raapstelen
- Radijs
- Rode bieten/Kroten
- Selderij
- Sla
- Spinazie
- Suikerbieten
- Triticale
- Vaste planten
- Venkel
- Waspeen
- Wintergerst
- Winterrogge
- Wintertarwe
- Zaaiuien
- Zomergerst
- Zomerkoolzaad

Bijlage 2 , als bedoeld in artikel I, onderdeel O

Bijlage IVD bij de artikelen 4.1194a en 4.1212a van dit besluit (rustgewassen)

- Beemdlangbloem
- Blauwmaanzaad
- Bloemmengsel (randen)
- Boekweit
- Bruine bonen
- Dahlia
- Droge erwten
- Engels raaigras
- Festulolium
- Gerst, winter-
- Gerst, zomer-
- Granen, overig
- Grasland, blijvend
- Grasland, natuurlijk
- Grasland, tijdelijk
- Graszaad
- Graszoden
- Haver
- Hennep, vezel-
- Italiaans raaigras
- Karwijzaad
- Klaver, rode
- Klaver, witte
- Kolen (rode kool/witte kool/spruitkool)
- Koolzaad
- Koolzaad, winter (ook boterzaad)
- Koolzaad, zomer (ook boterzaad)
- Lelie (1e jaar van meerjarige teelt)
- Lijnzaad niet van vezelvlas (olievlas)
- Lupinen, niet bittere-
- Luzerne
- Miscanthus (olifantsgras)
- Narcis (eerste jaar van meerjarige teelt)
- Peterselie, productie
- Pioen (1e jaar van meerjarige teelt)
- Quinoa
- Raapzaad
- Rand, grenzend aan blijvend grasland of een blijvende teelt, hoofdzakelijk bestaand uit blijvend gras
- Rand, grenzend aan blijvend grasland of een blijvende teelt, hoofdzakelijk bestaand uit tijdelijk gras
- Rand, grenzend aan bouwland, hoofdzakelijk bestaand uit blijvend gras
- Rand, grenzend aan bouwland, hoofdzakelijk bestaand uit tijdelijk gras
- Rietzwenkgras, anders dan voor industriegras
- Rietzwenkgras, industriegras
- Rogge (geen snijrogge)
- Roodzwenkgras
- Snijrogge
- Soedangras/Sorghum
- Spelt
- Tarwe, winter-
- Tarwe, zomer-
- Teff
- Timothee
- Triticale
- Tuinbonen
- Veldbeemdgras
- Veldbonen
- Vezelvlas

- Vogelakkers
- Westerwolds raaigras
- Combinatie van korte (groente)teelten cq. vroeg geogste gewassen gevolgd door een vroeg ingezaaid onbemest vanggewas (inzaai in juli-augustus), oa. conservenerwten, worteltjes, spinazie, zomerprei, stamslabonen, voorjaarsbloeiërs (bol- en knolgewassen)
- Teelten voor zaaizaad en vermeerdering, bijvoorbeeld spinazie, bloemzaadgewassen, groenbemesters (rietzwenkgras, Engels raaigras, Italiaans raaigras, gekruist raaigras en Westerwolds raaigras, bladrammenas, gele mosterd en Japanse haver).
- Raketblad (*Solanum sisymbriifolium*)
- Afrikaantjes (*Tagetes*)

Nota van Toelichting

1. Algemeen

Doel en aanleiding

Dit besluit wijzigt het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal). Het Bal bevat ook voorschriften over het op of in de bodem brengen van meststoffen. Deze voorschriften hebben onder andere betrekking op het gebruik van meststoffen, de zogenaamde gebruiksvoorschriften. Samen met het stelsel van gebruiksnormen, dierrechten en mestverwerking (opgenomen in de Meststoffenwet en de daarop gebaseerde regelgeving) strekken de gebruiksvoorschriften tot implementatie van Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (PbEG 1991, L 375; hierna Nitraatrichtlijn).

In het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn (2022-2025) (hierna: zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn) zijn de maatregelen beschreven die Nederland gedurende de looptijd van het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn zal nemen om onder andere de nitraatuitspoeling uit landbouwgrond naar grond- en oppervlaktewater in Nederland te verminderen. De maatregelen in het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn zijn aangevuld met het addendum.¹

Dit besluit implementeert een deel van de maatregelen uit het zevende actieprogramma die per 1 januari 2023 ingaan. Het gaat om de maatregelen over het uitrijden van mest en de rotatie met rustgewassen. De maatregelen worden hierna beschreven. Andere maatregelen die implementatie in regelgeving behoeven worden op een later moment geregeld.

Tot slot is in een eerdere wijziging van het Bal (Stb. 2022, 170) op diverse plekken verwijzingen naar de oude bio-verordening² vervangen door verwijzingen naar de nieuwe bio-verordening³. Per abuis blijken deze wijzigingen niet in lijn met wijzigingen die via het Invoeringsbesluit Omgevingswet (Stb. 2020, 400) in het Bal zijn aangebracht. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om de verschillende wijzigingen op elkaar af te stemmen. Zie hiervoor artikel I, onderdelen A, L en M.

2. Wijzigingen

2.1 Verruimen uitrijdperiode vaste storrijke mest op gras- en bouwland op zand en lössgronden

Voor grasland en bouwland gelegen op zand- en lössgronden wijzigt de uitrijdperiode van vaste storrijke mest van 1 februari tot en met 1 september naar 1 januari tot en met 1 september. Hiermee wordt meer ruimte geboden voor het gebruiken van vaste storrijke mest. Vaste storrijke mest heeft een positief effect op de bodemkwaliteit en kan de insectenbeschikbaarheid voor weidevogels stimuleren⁴. Hiermee wordt tevens aangesloten bij de maatregel uit het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn die de toepassing van organische stofrijke meststoffen stimuleert.

2.2 Verschuiven van eerste uitrijdatum voor drijfmest en vloeibaar zuiverings-slib op bouwland

¹ Kamerstukken II 2021/22, 33037, nr. 431 (zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn) en Kamerstukken II, 2021/22, 33037, nr. 437 (addendum).

² Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad van 28 juni 2007 inzake de biologische producten en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 2092/91 (PbEU 2007, L 189).

³ Verordening (EU) 2018/848 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad (PbEU 2018, L 150).

⁴ [2027290_CDM-advies_Effecten van mesttoediening op regenwormen als voedsel voor weidevogels .docx \(1\).pdf \(cloud-wp.nl%40ssl\)](#)

Op bouwland wordt de periode waarin drijfmest en vloeibaar zuiveringsslib mag worden uitgereden met één maand verkort. Dit betekent dat pas op 16 maart drijfmest of vloeibaar zuiveringsslib gebruikt mag worden in plaats van op 16 februari. Hierdoor zal de bemesting zo kort mogelijk op de inzaai van het gewas plaatsvinden en wordt tussentijdse uit- en afspoeling naar grond- en oppervlaktewater voorkomen. Dit heeft daarmee dus een positief effect op de waterkwaliteit. Voor gewassen zoals boerenkool en broccoli is bemesting in de periode van 15 februari tot en met 15 maart vanwege de fysiologische ontwikkeling van de plant nodig. Daarom worden deze gewassen uitgezonderd van het verbod op het gebruik van drijfmest en vloeibaar zuiveringsslib in de periode van 16 februari tot en met 15 maart. Het moment van inzaaien, wanneer een gewas wordt geteeld dat bemesting nodig heeft voor 15 maart, is vrij gelaten. De momenten waarop de toegestane gewassen worden gezaaid, gepoot of geplant kunnen immers per gewas variëren. Het past daarbij bij een goede landbouwpraktijk om het moment van inzaaien zo kort mogelijk op het moment van bemesten te laten plaatsvinden.

Met het oog op de handhaving is een meldplicht opgenomen, waarin een landbouwer kan aangeven welke percelen hij vroeg wenst te bemesten. Hierdoor kan met een administratieve controle inzichtelijk worden gemaakt dat er een toegestaan gewas geteeld gaat worden op een perceel dat vroeg bemest mocht worden.

2.3 Verplichte gewasrotatie met rustgewassen

Een andere maatregel die in het zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn is opgenomen is de kortere rotatie met rustgewassen om water- en bodemkwaliteit te verbeteren. Rustgewassen zijn in de eerste plaats niet-uitspoelingsgevoelige gewassen, omdat ze dieper wortelen en daardoor voedingsstoffen dieper in de bodem kunnen opnemen. Rustgewassen hebben een gunstig effect op de bodemkwaliteit doordat ze vaak veel organische stof aanvoeren naar de bodem. Bovendien kan door de veelal vroege oogst van rustgewassen een groenbemester worden geteeld, hetgeen de bodemstructuur en daarmee de bodemkwaliteit verbetert. Een betere bodemkwaliteit zorgt voor beter waterbergend vermogen, betere infiltratie capaciteit, betere doorworteling en dus betere nutriënten opname en minder uit- en afspoeling van nutriënten. Tevens hebben rustgewassen een functie ten behoeve van beheersing van bodemgebonden ziekten en plagen. Rustgewassen zijn met name granen en grassen.

De Commissie Deskundigen Meststoffen (hierna: CDM) concludeert dat indeling van gewassen op basis van de voorgestelde definitie 'niet-uitspoelingsgevoelige gewassen, met positieve eigenschappen voor de bodemkwaliteit' vrijwel onmogelijk is. De CDM stelt dat er geen eenduidige, uniforme en breed-geaccepteerde criteria zijn om een gunstig effect van een gewas op de bodemkwaliteit (inclusief bodemgezondheid) te bepalen. Daarom is het effect op bodemkwaliteit uiteindelijk niet meegenomen bij het adviseren over de lijst met rustgewassen en is de lijst van de CDM beperkt tot het criterium "niet uitspoelingsgevoelig".

Deze lijst bevat ook rooigewassen. Rooigewassen hebben echter enkele problematische kenmerken welke, indien ze op de lijst zouden komen, afbreuk zouden doen aan de benodigde verbetering van de waterkwaliteit. Zo laten veel van deze rooigewassen een grote hoeveelheid stikstof achter in de gewasresten. Het risico op nitraatuitspoeling is daarmee in die gewassen ook het grootst, zoals ook aangegeven door de CDM. In het geval van zaaiuien geldt daarnaast dat metingen in het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid laten zien dat de gemiddelde nitraatconcentratie onder dit gewas (81mg/L) ver boven de gewenste concentratie van 50 mg/L ligt.

In het 7^e AP is expliciet de ambitie geuit om met de rotatie met rustgewassen te werken aan meerdere doelstellingen. Zo kan met rustgewassen tegelijkertijd gewerkt worden aan onder andere bodemvruchtbaarheid, waterbergend vermogen, biodiversiteit en koolstofvastlegging. Met het rooien wordt de bodem sterker verstoord, waardoor de afbraak van organische stof wordt versneld. Een van de hypothesen getoetst in het programma Slim Landgebruik is dan ook of

verminderde rotatie met rooigewassen kan bijdragen aan een grotere opbouw van organische stof en daarmee koolstof, zowel in een lange termijn experiment als een modelberekening. Hierin is in het lange termijn experiment aangetoond dat extensievere rotatie met een rooigewas (1 keer aardappel in 6 jaar i.p.v. 4 jaar) kan leiden tot de opslag van meer koolstof⁵. Dit positieve effect van minder rooigewassen op de koolstofopslag wordt onderbouwd met modelanalyses⁶. De koolstof wordt opgeslagen in de vorm van organische stof in de bodem. Met de vastlegging van koolstof wordt daarmee tevens een bijdrage geleverd aan het tegengaan van klimaatverandering.

Een toename aan organische stof kan leiden tot het verbeteren van de biologische, chemische en fysische bodemgesteldheid. Wanneer in de bemesting rekening gehouden wordt met de extra stikstofmineralisatie die deze extra organische stof kan leveren, en een geslaagd vanggewas wordt gezaaid, zal extra organische stof daardoor bijdragen aan een toegenomen denitrificatie en stikstofopname door het gewas. Daarmee wordt bij een goede landbouwpraktijk het risico op uitspoeling van nitraat verminderd⁷.

Ook zou een toename van het areaal rooigewassen kunnen leiden tot een toename in bodemverdichting⁸. Dit is zeer onwenselijk en zou het bereiken van de waterkwaliteitsdoelstellingen beduidend lastiger maken. Op grond van het bovenstaande worden de rooigewassen dan ook niet opgenomen in de lijst met rustgewassen. Hiermee wordt beoogd een integraal beleid te voeren waarmee niet alleen waterkwaliteit-, maar ook klimaat- en bodemdoelstellingen worden gerealiseerd.

Het grootste deel van de duurzame bouwplannen, waaronder de 1:4 rotatie met rustgewassen, betreft slechts landbouwers op zand- en lössgronden. Hiermee worden landbouwers op deze gronden meer beperkt in hun ondernemingsvrijheid dan landbouwers op klei- en veengronden. Duurzame bouwplannen zijn het meest effectief voor de verbetering van de kwaliteit het grondwater en de grootste opgave voor de verbetering van het grondwater ligt in het zand- en lössgebied. Daarom wordt in deze gebieden het grootste effect verwacht en ingezet op het gehele pakket, in tegenstelling tot de klei- en veengronden waar het effect niet evenredig zou zijn ten opzichte van de impact op de landbouwpraktijk.

3. Effecten bedrijfsleven en overheid

3.1 Bedrijfseffecten

Met het vervroegen van de uitrijddatum voor vaste strotijke mest krijgt de landbouwsector meer mogelijkheden om organische stof rijke meststoffen in de vorm van vaste strotijke mest toe te passen op een moment dat dit ten goede kan komen aan weidevogelbeheer.

De maatregel 1:4 rotatie met rustgewassen zal op graasdierbedrijven met eigen grasland, waaronder veel melkveebedrijven, over het algemeen bijna geen wijzigingen opleveren in de bedrijfsvoering. Alleen op percelen waar nu andere gewassen worden geteeld dan gras of langjarige en biologische teelten, dient een continu teelt van niet-rustgewassen gewijzigd te worden in een afwisseling met rustgewassen. Voor openteelt bedrijven met veel uitspoelingsgevoelige gewassen heeft de overgang meer effect. Negatieve economische gevolgen van het pakket zijn er voor akkerbouwbedrijven met intensieve bouwplannen (minder dan 1 op 3 rustgewassen). Doordat hoog salderende gewassen moeten worden vervangen door rustgewassen met lage saldo's neemt het inkomen af. Voor vollegroendstuinbouwbedrijven is het effect naar

⁵ https://www.slimlandgebruik.nl/sites/default/files/2021-03/2.2a_lange_termijn_experimenten_2018_definitief_rapport_0.pdf

⁶ Staps, S., Rougoor, C., Lesschen, J. P., & Cozijnsen, J. (2021). Methode voor vaststelling van CO₂-vastlegging in de bodem.

⁷ https://www.wur.nl/upload_mm/8/8/2/add78125-e96c-420a-ba0e-1ff08ab849a9_1716204_Oene%20enema%20bijlage%201.pdf

⁸ Marinello, Francesco & Pezzuolo, Andrea & Donato, Cillis & Chiumenti, Alessandro & Sartori, Luigi. (2017). Traffic effects on soil compaction and sugar beet (*Beta vulgaris* L.) taproot quality parameters. SPANISH JOURNAL OF AGRICULTURAL RESEARCH. 15. e0201. 10.5424/sjar/2017151-8935.

verwachting kleiner doordat zij een sterke concurrentiepositie op de ruilgrondmarkt, waarbij grondeigenaren ruilen van kavel, hebben. Zij kunnen meer bieden voor ruilgrond doordat de saldo's van vollegrondsgroente hoger zijn dan die van akkerbouwgewassen. Door meer ruilgrond te verwerven, kunnen zij eenvoudiger hun areaal met hoog salderende vollegrondsgewassen op peil houden.

3.1.1. Regeldruk

- *Vervroegen uitrijddatum vaste storsrijke mest*
Het vervroegen van de uitrijddatum voor vaste storsrijke mais op grasland en bouwland, gelegen op zand- en lössgronden, heeft geen regeldrukeffect tot gevolg.
- *Verschuiving eerste uitrijddatum drijfmest of vloeibaar zuiveringslib*
Voor landbouwers die een gewas telen welke voor 15 maart bemesting nodig heeft geldt een meldingsplicht. Hiervoor is een toename van de regeldruk berekend van €PM,-, op basis van .. bedrijven á €9,25 (15 minuten).
Door deze verschuiving vervalt de meldingsplicht voor mais. De regeldruk neemt hierdoor af met €PM,- per jaar.
- *Gewasrotatie met rustgewassen*
Indien het gebruikte perceel niet in eigendom is van de landbouwer en hij dit perceel voor minder dan 4 jaar gebruikt is het de verantwoordelijkheid van de landbouwer of wordt voldaan aan de 1:4 rotatie met rustgewassen. Hiervoor moet de landbouwer nagaan welke (rust)gewassen geteeld zijn. Hiervoor is een toename van de regeldruk berekend van €..,- op basis van PM bedrijven á PM (PM minuten).

3.1.2 Overige bedrijfseffecten

3.2 Uitvoerings- en handhavingslasten

PM UHT TOETS

4. Milieueffecten

Aan die hierna volgende beschrijving van de milieueffecten van de wijzigingen met betrekking tot de uitrijddatum voor vaste storsrijke mest op gras- en bouwland op zand- en lössgrond, de uitrijddatum voor drijfmest of vloeibaar zuiveringslib op bouwland, de inzaai van een vanggewas, de gewasrotatie ligt de Milieueffectrapportage van maatregelen zevende actieprogramma Nitraatrichtlijn op planniveau ten grondslag⁹.

3.3 Vervroegen uitrijddatum vaste storsrijke mest

Het vervroegen van de uitrijddatum voor vaste storsrijke mest op gras- en bouwland op zand- en lössgronden vergroot het risico op af- en uitspoeling van nutriënten in het oppervlaktewater en het grondwater. Daar staat tegenover dat ook het aandeel organische stof in de bodem wordt vergroot. Dit verbetert de structuur van de bodem en zorgt daarmee voor een betere infiltratiecapaciteit waardoor uitspoeling van nutriënten wordt verminderd. Bovendien versterkt de biodiversiteit doordat met name storsrijke vaste mest een positief effect heeft op de insectenstand en daarmee de weidevogels.

3.4 Verschuiving eerste uitrijddatum drijfmest of vloeibaar zuiveringslib

Door het verschuiven van de eerste uitrijddatum van drijfmest of vloeibaar zuiveringslib zal er vaker op het juiste tijdstip worden bemest. Hiermee zal het risico op uit- en afspoeling van

⁹ (Groenendijk, P. et al., 2017)

nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater tussen het moment van bemesting en het moment van opname van de meststoffen door het gewas afnemen.

3.5 *Gewasrotatie met rustgewassen*

Met het invoeren van een verplichte rotatie met rustgewassen wordt de waterkwaliteit verbeterd doordat rustgewassen veel van de beschikbare nutriënten kunnen opnemen. De uitspoeling naar het grondwater wordt hiermee verminderd. Daarnaast bedekken rustgewassen de bodem goed, en worden ze veelal geoogst via maaien. Hierdoor wordt oppervlakkige afspoeling verminderd. Dit draagt bij aan een betere oppervlaktewaterkwaliteit. Ook zorgen rustgewassen voor meer organische stof in de bodem, wat bijdraagt aan het klimaat, aan droogtebestendigheid en aan denitrificatiecapaciteit van de grond. Tevens dragen rustgewassen bij aan de (bodem)biodiversiteit door het hogere organische stofgehalte en minder omwoelen van de grond.

4 **Consultatie**

Het ontwerpbesluit is van ... tot en met ... aangeboden voor internetconsultatie. In totaal zijn er .. reacties ontvangen. Daarin werden voornamelijk opmerkingen gemaakt betreffende..

5 **Voorhang**

Het ontwerp van dit besluit is op grond van artikel 23.5, eerste lid, van de Omgevingswet op ... 2022 aan beide kamers der Staten-Generaal gezonden.

6 **Inwerkingtreding en vaste verandermomenten**

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2023. Er is afgeweken van het kabinetsbeleid inzake vaste verandermomenten, omdat er bij de implementatie van de maatregelen uit het zevende actieprogramma op basis van de Nitraatrichtlijn sprake is van bindende Europese regelgeving.

I. **Artikelsgewijs**

Artikel I, onderdeel B

Artikel 4.1187 regelt een verbod op het op of in de bodem brengen van vast mest in een bepaalde periode. Het tweede lid van dat artikel voorziet in een aantal uitzonderingen op die periode waardoor het in die gevallen wel is toegestaan om vaste mest op of in de bodem te brengen. Met dit wijzigingsonderdeel wordt een nieuwe uitzondering toegevoegd. Het betreft een verruiming van de periode om op grasland en bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden vaste storrijke mest op of in de bodem te brengen, de zogeheten uitrijdperiode.

Artikel I, onderdelen C en H

Met deze wijzigingsonderdelen wordt een aantal onderdelen in artikel 4.1188 (drijfmest) en artikel 4.1207 (vloeibaar zuiveringsslib) aangepast. Ten eerste wordt de uitrijdperiode in artikel 4.1188, eerste lid (drijfmest) en artikel 4.1207, eerste lid (vloeibaar zuiveringsslib) verlengd met één maand. Dit betekent dat niet eerder dan 16 maart drijfmest en zuiveringsslib op of in de bodem mag worden gebracht.

Het tweede lid van beide artikelen bevat uitzonderingen op de uitrijdperiode. De uitzondering voor grasland (artikel 4.1188, tweede lid, onderdeel a, respectievelijk 4.1207, tweede lid, onderdeel a) en bouwland worden aangepast. Voor grasland blijft het mogelijk om in de periode van 16 februari tot en met 15 maart drijfmest of vloeibaar zuiveringsslib op of in de bodem te brengen (artikel 4.1188, tweede lid, onderdeel a, respectievelijk artikel 4.1207, tweede lid, onderdeel a). De reden hiervoor is dat onder grasland, omdat het gras eerder stikstof opneemt, minder uitspoeling plaatsvindt.

Voor bouwland wordt een uitzondering toegevoegd. In de periode van 16 februari tot en met 15 maart blijft het mogelijk om op bouwland drijfmest of vloeibaar zuiveringsslib op of in de bodem te brengen. In dat geval moet er wel een gewas als opgenomen in bijlage IVC worden ingezaaid, geplant of gepoot. De gewassen op deze lijst zijn namelijk gewassen die eerder dan 16 maart bemesting nodig hebben.

Tot slot regelen de leden 3 en 4 van wijzigingsonderdelen C en H het vervallen van de meldplicht voor de teelt van mais. Dit is mogelijk, omdat de eerste datum waarop drijfmest en vloeibaar zuiveringsslib mag worden uitgereden generiek verschuift naar 16 maart. Hierdoor hoeft niet langer op 15 februari inzichtelijk te zijn op welke percelen wel en geen mais geteeld zal gaan worden.

Artikel I, onderdelen D en I

Met het oog op de handhaving is in de artikelen 4.1188a (drijfmest) en 4.1207a (vloeibaar zuiveringsslib) opgenomen dat degene die de activiteit verricht uiterlijk 14 maart van het relevante jaar bij het bevoegd gezag moet aangeven op welke locatie de gewassen, bedoeld in bijlage IVC, worden gezaaid, geplant of gepoot. Deze verplicht tot het doorgeven van gegevens komt in de plaats van voorschriften over het melden van gegevens en bescheiden bij de teelt van mais, zoals hierboven toegelicht

Artikel I, onderdelen F en J

In de nieuwe artikelen 4.1194a en 4.1212a is geregeld dat op landbouwgrond gelegen op zand- en lössgrond eens in de vier jaar, maar uiterlijk het vierde kalenderjaar een rustgewas wordt geteeld. Degene die de activiteit verricht is verantwoordelijk dat deze rotatie plaatsvindt. De gebruiker van de grond is verantwoordelijk dat deze rotatie plaatsvindt. Wel zal door RVO gewerkt worden aan een systeem waarmee inzichtelijk gemaakt kan worden welke gewassen in het verleden zijn geteeld. Langjarige teelten staan langer op het land dan de maximale rotatiecyclus voor de rustgewassen, en worden daarom gedurende de teelt uitgezonderd van deze verplichting. Ook gewassen die op biologische wijze worden geteeld zijn uitgezonderd van de verplichting tot de teelt van een rustgewas per periode van vier jaar. De reden hiervoor is dat het in de biologische teelt, met het oog op de bodemkwaliteit, staande praktijk om tot goede rotatie van gewassen te komen.

Artikel I, onderdelen G, K en L

Met de meeste artikelen uit de paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 zijn actieprogramma's uit de Nitraatrichtlijn geïmplementeerd. De uitvoering van de maatregelen in de actieprogramma's is in artikel 5, vierde lid, van de Nitraatrichtlijn dwingend voorgeschreven. Het uitvoeren van de actieprogramma's is dus een Europese verplichting. In actieprogramma's worden niet alleen doelen beschreven, maar wordt in sommige gevallen ook uitgewerkt hoe doelen bereikt moeten worden. Een voorbeeld daarvan is de uitwerking van de maatregel over de rotatie van gewassen in het zevende actieprogramma. Dit betekent in dat geval dat zowel de wijze waarop een doel wordt bereikt als het doel dat moet worden bereikt dwingend voorgeschreven. Het versoepelen van de genoemde voorschriften in artikel I, onderdelen G, K en L via maatwerkvoorschriften of maatwerkregels past hier niet bij.

Artikel I, onderdelen A, E, M en N

De wijzigingen in deze onderdelen betreffen wijzigingen van wetstechnische aard.